

ARKIVFOTOS

FOTO: ANNEISE MØLVIG

En dyb respekt for menneskeheden

Portræt. Manden i spidsen for EUs fundamentale menneskerettigheder, ham, der skal dokumentere og rådgive om enhver form for diskrimination, forskelsbehandling og krænkelse af menneskerettigheder, er dansk.

”

Verden er - generelt - blevet bedre.

Morten Kjærums

WIEN/KØBENHAVN. Hele Morten Kjærums karriere har han arbejdet for at hjælpe folk, der ikke bliver behandlet ligeværdigt. Det har han gjort ud fra en respekt for deres fundamentale rettigheder. Først arbejdede han med asylansøgere, senere mere bredt for menneskerettigheder, og nu er han direktør for Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheder. Et job, han fik efter at have været igennem otte ansættelsessamtaler, en ti timers lang test og en høring i EU-parlamentet.

- De ved, hvad de købte, griner Morten Kjærums.

Bevidstheden om, at flertallet skal respektere mindretallet, uanset om det drejer sig om kultur, religion, race, seksuel orientering eller andet, fik Morten, da han 17 år gammel i 1975 var udvekslingsstudent i Seattle på USAs vestkyst. »Kunne du tænke dig at bo en måned hos inuitterne i Alaska, blev han spurgt - og sagde ja tak.

- Det gjorde et kæmpe indtryk, at de var truet på deres livsgrundlag af moderniseringen og holdningen til hvalfangst, siger Morten, der er på weekend hjemme hos familien i København.

Den oplevelse blev forstærket, da han efter studentereksamen tog til Frankrig for at opleve og arbejde. Her blev han optaget i en gruppe af spanske immigranter, der arbejdede på franske landbrug.

- Jeg var den eneste ikke-spanske blandt immigranterne og så, hvad de blev udsat for af politi og arbejdsgivere.

Flygtninge og indvandrere

Han begyndte at læse jura i Århus - og kom samtidig i gang med at rådgive nogle af de første indvandrere og asylansøgere. Lige så snart han var færdiguddannet, blev han ansat i Dansk Flygtningehjælp, og kort efter blev han leder af Flygtningehjælps asylafdeling - og så var sporet lagt.

Fra at være den, der skulle hjælpe det enkelte menneske, skulle han nu

hjælpe mange på en gang. Tidligere skulle han løse asylsagerne en efter en. Nu skulle han gennem menneskerettighedsarbejdet bidrage til at forebygge nye flygtningestrømme.

Verden er blevet bedre

- I begyndelsen af 1990'erne skete der et skift i tilgangen til menneskerettigheder. Med Den kolde krigs ophør og Murens fald blev der plads til at diskutere menneskerettigheder i de enkelte lande. Menneskerettigheder flyttede fra udelukkende at være en del af udenrigspolitikken til også at handle om indenrigspolitiske forhold. Menneskerettighedernes plads som grundpille i ethvert samfund er væsentligt styrket de seneste 20 år, siger direktøren, der er EUs øverst ansvarlige embedsmand på området for menneskerettigheder.

Et opkald fra Sydafrika

At der var tale om et holdningskift illustrerer Morten Kjærums med et konkret eksempel: I 1994 afholdt Sydafrika sit første demokratiske valg. Få måneder efter ringede den nyvalgte sydafrikanske justitsminister til ham og sagde:

- Vi står med 16.000 hvide embedsmænd, der er opdraget i apartheid-tiden. Hvordan får jeg vendt deres holdninger, så vi får et godt justitsvæsen, som folk har tillid til, og som forstår, hvad menneskerettigheder er?

- Jeg svarede, at det vidste jeg ikke, for det var ikke tidligere prøvet, men at vi kunne tale om det, siger Morten.

Justitsministeren fløj op til Morten Kjærums, og sammen med tre-fire dygtige ANC-folk fik de udviklet en plan, der langsomt fik ændret holdningen hos de 16.000 embedsmænd.

- Den metodik, vi fandt til at omsætte konventioner til praktisk handling, er senere blevet brugt verden over, siger han og fortæller, at der er sket utroligt meget på menneskerettighedsområdet fra 1990 til i dag.

- Verden er - generelt - blevet bedre. Jeg husker også, da ministrene

Morten Kjærums måtte igennem otte samtaler og en ti timers test, inden han blev chef for EU-agenturet.

fra de øst- og centraleuropæiske lande begyndte at ringe for at spørge, hvordan de kunne få de pæne konventioner omsat til virkelighed, siger Morten Kjærums og fortsætter:

- Hvis jeg ser med menneskerettigheds-briller på, om jeg helst ville bo et sted for 20 år siden eller i dag, så er langt de fleste steder bedre i dag. Det gælder Øst- og Centraleuropa, Kina, store dele af Asien og Latin- og Sydamerika. Det er stadig ikke tilfredsstillende, men meget har bevæget sig, siger Morten Kjærums og tilføjer, at universiteterne i dag underviser seriøst i menneskerettigheder i nationalt perspektiv, ligesom politikere og domstole dels har den nødvendige viden, dels en hel anden tilgang til det end i 80'erne og begyndelsen af 90'erne.

Nye sammenkoblinger

Ændringerne stiller også nye udfordringer til de mellemstatslige organisationer. Der skal findes nye måder, hvorpå man kan støtte de enkelte

lande i deres arbejde med at sikre menneskerettighederne for deres borgere.

Derfor arbejder EUs Agentur For Grundlæggende Rettigheder som en netværksorganisation med tråde ud til alle de vigtigste institutioner - statslige og ikke-statslige, der i hvert land på en eller anden måde arbejder inden for menneskerettighedsområdet.

Det gælder blandt andet de enkelte landes justitsministerier, repræsentanter fra de nationale menneskerettighedsinstitutioner, fra NGO'erne (de ikke-statslige organisationer), fra den juridiske akademiske verden og eksperter fra diskriminations- og racismeområdet.

En støtte

Morten Kjærums ser Agenturets måde at arbejde på som en ny model, hvorpå institutionen kan få en stadig opdateret og detaljeret viden om forholdene i de enkelte lande for på den måde at kunne give så relevant

rådgivning som muligt.

Samtidig bidrager netværket til, at de undersøgelser, som foretages af Agenturet, kommer ud til de ministerier og institutioner, som i sidste ende er ansvarlig for folks rettigheder og beskyttelse.

Så i sidste ende er det mindre pegfinger og mere understøttelse af de centrale aktører, som derved får nemmere ved at skabe forandring.

Annelise Mølvig skriver

Morten Kjærums blå bog

- Morten Kjærums, 52 år, siden marts 2008 direktør for Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheder, der har adresse i Wien.
- Gift med professor dr. jur. Mette Hartlev, Københavns Universitet.

- Blev cand. jur. i 1984 og blev straks leder af Dansk Flygtningehjælps asylafdeling.
- 1991 direktør for Det Danske Center for Menneskerettigheder.

- 2002 direktør for Institut for Menneskerettigheder.
- 2002 med i FNs komite mod racediskrimination.
- 2004 formand for Menneskerettighedsinstitutionernes Internationale Koordinationskomite.